SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 243/2010-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. januára 2011 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta, zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť JUDr. D. V., B., správkyne konkurznej podstaty A., družstvo, B., zastúpenej advokátom JUDr. F. V., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. októbra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 M Obdo V 6/2007 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo JUDr. D. V., správkyne konkurznej podstaty A., družstvo, vlastniť majetok zaručené čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, jej základné právo na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. októbra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 M Obdo V 6/2007 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. októbra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 M Obdo V 6/2007 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

3. JUDr. D. V., správkyni konkurznej podstaty A., družstvo, p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 303,30 € (slovom tristotri eur a tridsať centov), ktoré j e Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. F. V., Advokátska kancelária, B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti JUDr. D. V., správkyne konkurznej podstaty A., družstvo, n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 243/2010-12 z 22. júna 2010 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti JUDr. D. V., B., správkyne konkurznej podstaty A., družstvo, B. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia jej základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu a inú právnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 144 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) z 26. októbra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 M Obdo V 6/2007.

Sťažovateľka ako správkyňa konkurznej podstaty úpadcu A., družstvo, B, (ďalej len „úpadca“), sa v priebehu konkurzného konania (konkurz vyhlásený 19. júla 2000) návrhom z 28. februára 2001 na Krajskom súde v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“)

domáhala zaplatenia 3 853 893 Sk s príslušenstvom voči súdnemu exekútorovi JUDr. Ľ. P., Š. (ďalej len „súdny exekútor“). Ten totiž nevydal do konkurznej podstaty úpadcu výťažok dražby nehnuteľností úpadcu uskutočnenej 2. novembra 1998, čo zdôvodnil reálnou nemožnosťou ho vydať, pretože na banku, v ktorej mal na účte aj predmetný výťažok, bol vyhlásený konkurz. Súčasne tvrdil, že pohľadávku voči banke tvorenú nárokom na vydanie sumy zodpovedajúcej výťažku postúpil na inú právnickú osobu.

Krajský súd rozsudkom č. k. 54 Cbi 30/01-49 z 10. októbra 2001 návrhu sťažovateľky vyhovel, keď dospel k právnemu záveru, že skutkové okolnosti tvoriace hypotézu právnej normy obsiahnutej v § 14 ods. 1 písm. e) druhej vete zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze a vyrovnaní“) zodpovedajú prerokovávanému prípadu. Na základe odvolania súdneho exekútora napadnutý rozsudok krajského súdu potvrdil najvyšší súd rozsudkom z 29. októbra 2002 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Obo 31/2002, Ndob 49/2002. Najvyšší súd sa v plnej miere stotožnil s právnymi závermi prvostupňového súdu.

V prebiehajúcom konkurznom konaní sťažovateľka podaním doručeným krajskému súdu 6. decembra 2004 predložila konečnú správu o speňažovaní majetku z konkurznej podstaty úpadcu, ako aj vyúčtovanie odmeny správcu konkurznej podstaty. V časti príjmov konkurznej podstaty získaných speňažením majetku vyčíslila aj príjmy získané ako výťažok z exekúcie v dvoch prerušených exekučných konaniach (jedným z nich bolo aj exekučné konanie vedené súdnym exekútorom). K týmto príjmom boli zaradené okrem iného aj príjmy v sume 1 555 434,50 Sk získané ako úroky z omeškania pri vydaní výťažku z exekúcie vedenej súdnym exekútorom.

Odmenu správcu konkurznej podstaty si sťažovateľka vyúčtovala v sume 10 % zo základu 10 121 631,43 Sk. K tomuto základu dospela sčítaním príjmu zo speňaženia konkurznej podstaty v sume 9 226 827,39 Sk, do ktorého zahrnula aj vydané výťažky z prerušených exekučných konaní vrátane úroku z omeškania a inak získaných príjmov v sume 894 804,04 Sk. K vyčíslenej odmene si sťažovateľka vyúčtovala aj 19 % dane z pridanej hodnoty z nevyplatenej časti odmeny v sume 158 111 Sk. Suma vyúčtovanej odmeny tak predstavovala 1 170 274 Sk.

Krajský súd uznesením č. k. 46-24 K 269/98-469 zo 7. apríla 2006 v časti celkové príjmy schválil konečnú správu vyčíslením sumy 10 623 612 Sk. Tá mala byť tvorená príjmami získanými speňažením konkurznej podstaty v sume 2 576 641,80 Sk, výťažkami z prerušených exekučných konaní v sume 5 094 751 Sk, peniazmi na účte a v pokladni ku dňu vyhlásenia konkurzu v sume 364 708,72 Sk a inými príjmami v sume 2 587 510,50 Sk. Časť pohľadávok proti podstate vyčíslil krajský súd sumou 2 127 526 Sk, ktorá mala byť tvorená nákladmi na správu a udržiavanie konkurznej podstaty vrátane súdneho poplatku za konkurzné konanie. Odmenu sťažovateľky krajský súd určil v sume 461 523 Sk. Napokon krajský súd schválil čiastku 8 033 873 Sk ako sumu určenú na rozdelenie konkurzným veriteľom. Z nej výťažok určený pre oddeleného veriteľa bol vyčíslený sumou 1 755 998 Sk.

Pri výpočte odmeny správcu konkurznej podstaty krajský súd dospel k záveru, že *„výťažok z prerušeného exekučného konania ... nie je príjem, ktorý by bolo možné zaradiť medzi príjmy zo speňaženia konkurznej podstaty, ale ide o príjmy, ktoré sa zo zákona konkrétne z ... ustanovenia § 14 ods. 1, písm. e) ZKV stávajú súčasťou konkurznej podstaty v dôsledku prerušenia exekučného konania, v ktorom exekútor speňažil dlžníkov majetok, avšak ku dňu vyhlásenia konkurzu výťažok ešte nevydal oprávnenému. Pre veriteľov zostáva tento výťažok krátený o trovy exekúcie, ktoré sú pohľadávkou proti podstate. Výťažok z prerušeného exekučného konania sa stáva súčasťou konkurznej podstaty ku dňu vyhlásenia konkurzu, to znamená v žiadnom prípade nemôže byť príjmom zo speňaženia. Pre určenie, či výťažok z prerušenej exekúcie tvorí základ pre odmenu správcu konkurznej podstaty, je podstatná zákonná fikcia, že výťažok, to znamená peniaze, sú súčasťou konkurznej podstaty ku dňu vyhlásenia konkurzu. Teda je nepodstatné, či výťažok z exekučného konania správca v rámci plnenia svojich zákonných povinností musel od exekútora žiadať, alebo či exekútor v rámci svojich zákonných povinností ich správcovi odovzdal bez požiadania, dokonca ako v tomto prípade, že správkyňa konkurznej podstaty sa musela domáhať vydania tohto výťažku v súdnom konaní.“*.

Na základe citovaného právneho názoru krajský súd ustálil, že základ pre výpočet odmeny sťažovateľky je tvorený sumou 2 576 641,80 Sk (príjmy získané zo speňaženia

konkurznej podstaty), sumou 857 707 Sk (príjmy získané inak – príjmy z úložiek finančných prostriedkov v bankách po odpočítaní dane z úrokov z týchto úložiek) a sumou 1 180 882 Sk (vymožený úrok z omeškania v dôsledku nevydania výťažku z prerušeného exekučného konania po odpočítaní dane z príjmov právnických osôb). Spolu tak základ pre výpočet odmeny predstavoval 4 615 231 Sk.

Krajský súd nepriznal sťažovateľke ani uplatnenú daň z pridanej hodnoty z nevyplatenej časti odmeny. Dôvodil pritom, že ani pred novelizáciou vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 493/1991 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o konkurze a vyrovnaní (ďalej len „vyhláška“), účinnej od 1. júla 2005, nebolo možné, aby správca konkurznej podstaty uplatnil k vyúčtovanej odmene daň z pridanej hodnoty, pretože *„ani predchádzajúce znenie vykonávacieho predpisu nemalo ustanovenie o tom, že by daň z pridanej hodnoty mala byť súčasťou tejto odmeny. Nešlo ani o pohľadávku proti podstate, nakoľko ide o budúcu pohľadávku, ktorá vznikne štátu voči správcovi potom, ako tomuto bude vyplatená odmena na základe právoplatného rozvrhového uznesenia. To znamená, že ide o vzťah mimo konkurzného konania.“*.

V podanom odvolaní navrhla sťažovateľka napadnuté uznesenie krajského súdu zmeniť a priznať jej odmenu v sume 1 025 890 Sk. Argumentovala, že hoci *„výťažok z exekútorom speňaženého dlžníkovho majetku, ktorý nebol vydaný ku dňu vyhlásenia konkurzu oprávnenému, je zo zákona súčasťou podstaty“, treba „… prihliadať na to, či v konkrétnej situácii tento výťažok bol reálne do podstaty získaný a zaradený pri výkone funkcie správcu. Ďalej uviedla, že súd si pri posudzovaní jej odmeny neuvedomil fakt, že z pôvodne zákonného práva sa stala sporná pohľadávka, ktorej reálne plnenie bolo odmietané. Čo spôsobovalo omeškanie splatnosti, aj ohrozenie vlastnej istiny výťažku a nárok bola nútená uplatňovať v súdnom konaní a následne úspešne vymáhať.“*. Rovnako nesúhlasila s posúdením otázky dane z pridanej hodnoty uplatnenej k vyúčtovanej odmene, keď uviedla, že *„ak je zákonným platiteľom dane z pridanej hodnoty, potom konkurzná odmena musí byť navýšená o takúto daň bez ohľadu na to, či to vykonávací predpis upravuje, lebo to vyplýva z iného zákona, zo zákona o DPH“*.

Najvyšší súd ako súd odvolací uznesením z 23. mája 2006 v konaní vedenom pod sp. zn. 6 Obo 142/2006 napadnuté uznesenie krajského súdu potvrdil. Stotožnil sa pritom v plnom rozsahu s právnymi závermi krajského súdu.

Na základe podnetu sťažovateľky napadol uznesenie krajského súdu vo výroku o odmene sťažovateľky a uznesenie najvyššieho súdu v celom rozsahu generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) mimoriadnym dovolaním podľa štvrtej hlavy štvrtej časti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“), ktoré bolo najvyššiemu súdu doručené 21. marca 2007.

V mimoriadnom dovolaní generálny prokurátor tvrdil porušenie § 6 písm. a) vyhlášky v znení účinnom od 13. decembra 1996, pretože podľa jeho názoru *„do základu pre určenie ... odmeny je potrebné započítať aj výťažky z prerušených exekučných konaní, nakoľko tieto síce neboli získané speňažením konkurznej podstaty, ale boli preukázateľne získané uplatnením nároku na súde pri výkone funkcie správkyne a nestali sa automaticky zo zákona súčasťou konkurznej podstaty aj napriek tomu, že to zákon stanovuje.*

Ak by správkyňa nebola v danom prípade uplatnila tieto nároky cestou súdu, nebolo by ich preukázateľne možné použiť na uspokojenie veriteľov ...“.

Vo vzťahu k problematike uplatnenej dane z pridanej hodnoty generálny prokurátor uviedol, že sťažovateľkina *„odmena ako aj hotové výdavky podliehali dani z pridanej hodnoty na základe zákona a túto sumu musela ako platca dane z pridanej hodnoty štátu odviesť a to aj napriek tomu, že konajúce súdy pri rozhodovaní o odmene jej sumu rovnajúcu sa tejto dani nepriznali. Nepriznanie tejto súčasti odmeny nemá oporu v zákone, pričom konajúce súdy sa opierali vo svojom zdôvodnení iba o neexistujúce ustanovenie vo vyhláške a vôbec nezohľadnili ustanovenia zákona o DPH“.*

Najvyšší súd ako súd dovolací uznesením č. k. 1 M Obdo V 6/2007-583 z 26. októbra 2009 mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora zamietol.

K otázke rozsahu základu pre výpočet odmeny správcu konkurznej podstaty najvyšší súd opierajúc sa o znenie § 6 písm. a) vyhlášky v znení účinnom od 13. decembra 1996

dôvodil, že *„zdrojom prostriedkov, ktoré sú základom pre určenie odmeny, môže byť alebo speňaženie alebo iná činnosť správcu. V oboch prípadoch musí byť výsledkom činnosti správcu. Pod speňažením treba rozumieť činnosť, ktorá vedie k premene nepeňažného majetku úpadcu na všeobecný peňažný ekvivalent. Je nepochybné, že nehnuteľný majetok dlžníka (neskoršieho úpadcu) bol tiež speňažený. Stalo sa tak v rámci exekúcie. Tento majetok však speňažil exekútor pred vyhlásením konkurzu, nie správca. Majetok v čase vyhlásenia konkurzu existoval ako výťažok z predaja už v peňažnej forme. Takže jeho ďalšie speňažovanie už neprichádzalo do úvahy. Nemôže byť preto základom pre určenie odmeny podľa prvej časti § 6 písm. a/ vyhlášky.*

Dovolací súd nesúhlasí s tvrdením uvedeným v dovolaní, že výťažok sa nestal automaticky zo zákona súčasťou konkurznej podstaty napriek tomu, že to zákon stanovuje. Nehnuteľný majetok, ktorý bol predmetom exekúcie patril úpadcovi. V deň vyhlásenia konkurzu už nebol majetkom úpadcu, keďže už bol predaný, preto nemohol patriť do podstaty (§ 6 ods. 2 ZKV). V čase vyhlásenia konkurzu existoval už len jeho surogát vo forme peňažného výťažku z predaja. Podľa § 14 ods. 1 písm. e/ ZKV výťažok z predaja, ktorý nebol do vyhlásenia konkurzu (do prerušenia exekúcie) vydaný oprávnenému, nie je majetkom oprávneného v prospech ktorého sa exekúcia viedla. Výťažok sa podľa výslovného znenia zákona stáva súčasťou podstaty ... Suma predstavujúca výťažok z predaja nemôže byť zaradená ani do druhej časti základu pre určenie odmeny správcu, keďže nebola získaná činnosťou správcu. Žiada sa poznamenať, že podľa § 14 ods. 1 písm. e/ ZKV trovy exekučného konania, ktoré zahŕňajú aj odmenu exekútora, sú pohľadávkou proti podstate. Ak by výťažok z exekúcie bol aj základom pre určenie odmeny správcu, znamenalo by to, že táto časť podstaty by bola zaťažená odmenou za jej získanie dvakrát – odmenou exekútora i odmenou správcu podstaty.“.

Druhú dovolaciu námietku posúdil najvyšší súd taktiež ako nedôvodnú. Poukázal na iné svoje rozhodnutie v skutkovo i právne obdobnej kauze [rozhodnutie z 28 júna 2007 (v odôvodnení rozhodnutia sa nesprávne uvádza dátum 28. jún 2006, pozn.) sp. zn. 1 M Obdo 5/2006], v ktorom *„dovolací senát dospel k záveru, že odmena správcu konkurznej podstaty sa nezvyšuje o daň z pridanej hodnoty“*. Podľa odôvodnenia tohto rozhodnutia *„zvýšenie odmeny správcu o DPH nemá oporu ani v zák. č. 289/1995 Z. z.*

o dani z pridanej hodnoty, pretože tento predpis predovšetkým definuje, ktoré plnenia sú zdaniteľné, a ktoré subjekty a akým spôsobom daň z pridanej hodnoty platia, určuje sadzby dane, atď., ale žiadnym spôsobom sa nedotýka výšky odmeny správcu konkurznej podstaty. Skutočnosť, že správca konkurznej podstaty z priznanej odmeny zaplatí daň z pridanej hodnoty, ešte neznamená, že táto odmena má byť zvýšená ešte aj o túto čiastku (t. j. o daň z pridanej hodnoty). Pre takýto postup v právnom poriadku Slovenskej republiky niet opory.“.

V tejto súvislosti najvyšší súd ďalej dôvodil, že *„cieľom konkurzu alebo vyrovnania je dosiahnuť pomerné uspokojenie veriteľov z dlžníkovho majetku, t. j. konkurznej podstaty (§ 2 ods. 2, § 6 ods. 1 ZKV). Z tejto konkurznej podstaty sa uskutočňuje aj priznanie a vyplatenie odmeny správcu, o čom rozhoduje konkurzný súd. Podľa § 31 ods. 6 písm. a/ ZKV v znení jeho noviel výdavky a odmena správcu predstavuje pohľadávku proti podstate. Výška tejto odmeny je vymedzená v § 6 písm. a/ vyhl. č. 493/1991 Zb. v znení jej noviel, pričom len takto jasne a určito vymedzená výška odmeny predstavuje pohľadávku proti podstate. Súčasťou takto vymedzenej odmeny nemôžu byť žiadne iné zložky alebo plnenia, teda súčasťou tejto odmeny nemôže byť ani daň z pridanej hodnoty, ktorú je povinný z priznanej odmeny zaplatiť správca podstaty. Táto daň jednoducho nie je podľa platného práva pohľadávkou proti podstate, a preto z tejto podstaty nemôže byť uspokojená. Opačný výklad by viedol k ukráteniu ostatných veriteľov pri ich uspokojovaní z podstaty, čím by došlo k poškodeniu ich práv.“.*

Sťažovateľka ďalej v sťažnosti doručenej ústavnému súdu označila napadnuté uznesenie najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho za arbitrárne, pričom jeho postoj k relevantným právnym otázkam hodnotí ako nepresvedčivý a formálny. Podľa sťažovateľky *„súd bez toho, aby sa bol zaoberal konkrétnou činnosťou správcu a bližšie konštrukciou vykonávacieho predpisu týkajúceho sa odmeny správcu a konštrukciou dane z pridanej hodnoty ako takou rozhodol len izolovane vytrhnutím z kontextu o týchto nárokoch len z hľadiska vykonávacieho predpisu upravujúceho odmenu správcu konkurznej podstaty a zákona o konkurze a vyrovnaní.“.*

Vo vzťahu k problému určenia základu pre výpočet odmeny správcu konkurznej podstaty sťažovateľka s poukazom na ustanovenie § 14 ods. 1 písm. e) zákona o konkurze

a vyrovnaní uviedla, že *„peňažné prostriedky získané ako výťažok z prerušeného exekučného konania sú súčasťou podstaty ako reálne plnenie z práva. Treba tu však rozlišovať, či tieto prostriedky, ktoré exekútor vzhľadom na zákonnú dikciu po speňažení nevydal oprávnenému, ich bez ďalšieho vydal mne ako konkurznej správkyni alebo takýto výťažok, ktorý sa objektívne zo zákona stáva súčasťou podstaty exekútorom mne ako správkyni reálne vydaný nebol a do podstaty boli získané finančné prostriedky až ďalšou mojou činnosťou vedenia právne zložitého a komplikovaného súdneho sporu.“*.

Pri stanovovaní základu pre výpočet odmeny správcu konkurznej podstaty podľa sťažovateľky je potrebné *„vychádzať zo skutočnosti, že exekútor odmietol dobrovoľne plniť z dôvodu, že s výťažkom už nedisponuje ... a namiesto predmetného výťažku som ako správkyňa získala do podstaty finančné prostriedky až ďalšou mojou činnosťou pri výkone funkcie správcu, podľa ust. § 6 písm. a) vyhlášky č. 493/1991 Zb. účinnej ku dňu 19.07.2000, kedy som bola ustanovená do funkcie správcu konkurznej podstaty“*. Najvyšší súd si pri posudzovaní základu pre odmenu sťažovateľky ako správcu konkurznej podstaty *«neuvedomil fakt, že z pôvodne „zákonného práva“ sa stala „sporná pohľadávka“, ktorej reálne plnenie bolo odmietané, čo spôsobovalo omeškanie splatnosti aj ohrozenie vlastnej istiny výťažku. Za tohto stavu som bola ako správkyňa nútená nárok uplatňovať v súdnom konaní a následne úspešne vymáhať a teda výsledkom mojej činnosti sa dostali finančné prostriedky do podstaty. Preto treba potom tento celý postup zabezpečenia zákonného nároku v reálnej podobe, chápať podľa ust. § 6 písm. a) vyhl. č. 493/1991 Zb. ako takú činnosť, ktorou som ako správkyňa získala sumu na uspokojenie veriteľov pri výkone funkcie správcu. V tejto súvislosti potom získané finančné prostriedky takýmto spôsobom musia byť kladené na roveň postupu (ide o ekvivalent) vymáhania inej pohľadávky patriacej do podstaty. ... Čo iné ako činnosť smerujúca k získaniu finančných prostriedkov do podstaty, je vymoženie pohľadávky od exekútora, ktorú odmieta zaplatiť z dôvodu, že o finančné prostriedky prišiel krachom konkrétneho peňažného ústavu. ... Ak by som ako správkyňa neiniciovala získania predmetnej pohľadávky pri výkone funkcie správcu, tak do konkurznej podstaty by sa nedostala výrazná peňažná suma, ktorá by slúžila na uspokojenie konkurzných veriteľov. ... Odôvodnenie napadnutého uznesenia v tejto časti*

považujem za nedostatočné a nevystihujúce takú konkrétnu činnosť, ktorá viedla k úspešnému získaniu finančných prostriedkov do podstaty úpadcu.».

V prospech svojho názoru na oprávnenie účtovať k odmene správcu konkurznej podstaty i daň z pridanej hodnoty sťažovateľka argumentovala poukazom na ustanovenia zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dani z pridanej hodnoty"). Z týchto ustanovení podľa jej názoru jednoznačne vyplýva, že činnosť správcu konkurznej podstaty napĺňa znaky legálneho pojmu zdaniteľnej osoby i ekonomickej činnosti. Preto, *„pokiaľ dovolací súd konštatoval všeobecne len s poukazom na jednotlivé zákony a ustanovenia, že pre takýto postup v právnom poriadku opory niet, postupoval povrchne bez primeranej argumentácie a nezaoberal sa argumentáciou vyhotoviteľa mimoriadneho dovolania a argumentáciou správcu konkurznej podstaty spracovanou v podnete a koniec koncov argumentáciou, ktorá bola v celom konaní prezentovaná. Všeobecnými odkazmi na zákon, vyhlášku a na to, že odmena správcu nie je porovnateľná s odmenou advokátov, s odmenou súdnych exekútorov, vykazuje taký stupeň povrchnosti, ktorý znamená celkom určite nepresvedčivosť a tým aj nesprávnosť odôvodnenia tohto rozsudku.*

...

Ak povinnosť vyúčtovať DPH k odmene sa ekonomickú činnosť podľa ust. § 3 ods. 1 zákona o DPH je povinnosťou zákonnou, tak vykonávací predpis vyhl. č. 493/1991 Zb., od ktorého sa odvodzuje prax súdov nemôže mať relevantný význam. Je tomu tak preto, že podľa článku 59 odsek 2 Ústavy Slovenskej republiky Dane a poplatky možno ukladať zákonom alebo na základe zákona. Ak máme osobitným zákonom lex specialis právnu úpravu DPH riešenú komplexne, potom z vyššie uvedeného ústavno-právneho pohľadu argumentovať vykonávacím predpisom je neprimerané. Vyhláška ako norma nižšej právnej sily nemôže riešiť dane a teda ani daň z pridanej hodnoty a súd nesmel prihliadať k zneniu vyhlášky, lebo sa dostal týmto výkladom do kolízie s textom Ústavy. Tu nemožno hovoriť ani o ústavne nekonformnom výklade, ale o výklade kontra lege s Ústavou.

Takýto výklad je ďalej v rozpore aj s článkom 144 odsek 1 Ústavy ...".

Sťažovateľka ďalej dôvodila, že dovolací súd *„neskúmal ukrátenie mňa ako správkyne pri nepriznaní odmeny s DPH vo vzťahu k jednostrannému nepriznaniu takéhoto práva, hoci s odmenou za výkon takejto ekonomickej činnosti je spojená povinnosť takúto daň odviesť. I z hľadiska posudzovania veci podľa prirodzeného práva v tomto vzťahu absentuje hlboko presvedčivé odôvodnenie, prečo správca konkurznej podstaty je v režime platenia DPH túto daň povinný odviesť a v režime vyúčtovania a získania odmeny podľa cenového predpisu k odmene si nemôže vyúčtovať aj DPH len preto, že konkrétny vykonávací predpis to neupravuje. Takáto interpretácia je v extrémnom rozpore s princípom spravodlivosti a ide o prejav hrubého formalizmu pri posudzovaní tohto vzťahu, čo by malo zakladať dotknutie na základnom práve vlastniť majetok a právo na ochranu takéhoto majetku, ... V odôvodnení dovolacieho súdu nie je zmienka o tom, prečo konštrukcia celej dane, ako ju vyššie rozvádzam, nie je tým postupom, ktorý takéto vyúčtovanie odmeny aj s DPH upravuje a umožňuje. Nerovnováha v odôvodnení práv a povinností sťažovateľky bez komplexného posudzovania platným právom, ktorý je súčasťou právneho poriadku tak, ako to robí dovolací súd, vyvoláva takú nespravodlivosť, ktorá nemôže byť pri nedostatku právnej úpravy vo vykonávacom predpise akceptovaná.“*.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd 15. júla 2010 vyzval predsedu najvyššieho súdu na vyjadrenie k vecnej stránke prijatej sťažnosti, na zaslanie súdneho spisu a na oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

V odpovedi doručenej ústavnému súdu 10. augusta 2010 predseda najvyššieho súdu vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o predmetnej sťažnosti a túto navrhol zamietnuť, pretože *„zo strany Najvyššieho súdu ako súdu odvolacieho a dovolacieho v žiadnom prípade nešlo o svojvoľný, či neospravedlniteľný alebo neudržateľný výklad príslušných ustanovení zákona“*. Predseda najvyššieho súdu považuje právne závery najvyššieho súdu sa správne. Poukázal tiež na rozhodnutie najvyššieho súdu z 28. júna 2007 (vo vyjadrení sa nesprávne uvádza dátum 28. jún 2006, pozn.) sp. zn. 1 M Obdo 5/2006, ktoré bolo uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Keďže cieľom uverejňovania rozhodnutí najvyššieho súdu v uvedenej zbierke *„je prispieť k predvídateľnosti rozhodovania súdov, aby mohli zainteresované subjekty odôvodnene očakávať, že súdy budú v rovnakých alebo*

obdobných prípadoch a za obdobných okolností aplikovať právo rovnako. Je preto prirodzené a správne keď dovolací senát v prejednávanej veci, pri nezmenenej právnej úprave a skutkovo prakticky rovnakej veci, vychádzal z rovnakého výkladu zákona ako uverejnené rozhodnutie. Za tejto situácie nie je dôvod považovať jeho rozhodnutie za arbitrárne.“.

Vyjadrenie predsedu najvyššieho súdu zaslal ústavný súd 16. augusta 2010 právnemu zástupcovi sťažovateľky s možnosťou zaujať k nemu stanovisko. Stanovisko bolo ústavnému súdu doručené 24. augusta 2010. V ňom sťažovateľka vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania a k meritu veci uviedla, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu i rozhodnutie, na ktoré predseda najvyššieho súdu poukázal, *„úplne ignorujú tie skutočnosti, že v posudzovanej veci došlo k arbitrárnemu postupu, keď rozhodnutie nebralo do úvahy rozpor s Ústavou Slovenskej republiky vo vzťahu k čl. 59 ods. 2 ...*

Ďalším argumentom je to, že takéto odôvodnenie odkazom na uverejnené rozhodnutie v Zbierke je potom len ďalším formálnym postupom na pôvodné arbitrárne rozhodnutie, keď toto v svojej podobe sa tiež dostalo do kolízie s textom Ústavy SR ... ako aj do rozporu s článkom 144 ods. 1 Ústavy SR ... Práve uvádzaná viazanosť zákonom vylučuje aj viazanosť na vykonávací predpis, ktorý ani vo svojej dispozícii nedáva podklad na úpravu a ukladanie daní. Toto by bolo možné len vtedy, keby buď špeciálny zákon o DPH sám upravoval tieto vzťahy alebo na jeho základe bol vydaný taký vykonávací predpis, ktorý by podobnú úpravu zaviedol. O takýto prípad však nešlo a potom aj formálne správny argumentácia odkazom na Zbierku sa stáva v týchto súvislostiach arbitrárnym postupom bez existencie bližších a konkrétnych dôvodov.

Ani inak zaužívané pravidlá, ktoré platia z hľadiska predvídateľnosti rozhodovania v štruktúre všeobecných súdov sa však nemôžu dostať pri konkrétnom posudzovaní porušenia základných práv zaručených ústavou SR do rozporu s nimi, lebo tento postup im nie je nadradený. V prejednávanej veci sa tak stalo, a preto je dôvodné napriek argumentácii obsiahnutej vo vyjadrení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, aby ochrana zo strany Ústavného súdu SR bola poskytnutá.“.

V danej veci je potrebné tiež uviesť, že v obdobnej veci I. senát ústavného súdu sťažnosť sťažovateľky uznesením č. k. I. ÚS 139/08-9 z 29. apríla 2008 odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Na základe návrhu III. senátu ústavného súdu podľa § 6 zákona o ústavnom súde vo veci zjednotenia odchylných právnych názorov I. a III. senátu ústavného súdu plénum ústavného súdu uznesením sp. zn. PLz. ÚS 1/2011 z 19. januára 2011 prijalo zjednocujúce stanovisko s týmto znením: „Ak z právneho poriadku v zákonnej právnej úprave dane z pridanej hodnoty výslovne (explicitne) vyplýva povinnosť správcu konkurznej podstaty, ktorý je platiteľom dane z pridanej hodnoty, k vyúčtovanej cene každej poskytnutej služby uplatniť daň z pridanej hodnoty, potom súd rozhodujúci o odmene správcu konkurznej podstaty je mu povinný daň z pridanej hodnoty v zodpovedajúcej sume priznať; v opačnom prípade je takéto rozhodnutie z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné.“

Podľa § 6 poslednej vety zákona o ústavnom súde je senát v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. ...

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom ...

Sťažovateľka v odôvodnení sťažnosti tvrdila porušenie označených základných práv na základe dvoch námietok. Prvá sa týkala právnej kvalifikácie výťažku z prerušeného exekučného konania vedeného súdnym exekútorom z hľadiska určenia základu pre odmenu správcu konkurznej podstaty. Druhá námietka potom smerovala k problému vyúčtovania dane z pridanej hodnoty k uplatnenej odmene správcu konkurznej podstaty.

Vzhľadom na charakter predostretých sťažnostných námietok ústavný súd považuje za potrebné v prvom rade poukázať na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej skutkové a právne závery všeobecných súdov môžu byť predmetom jeho kontroly iba vtedy, ak by vyvodené závery všeobecných súdov boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06).

Z citovanej judikatúry vyplýva, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislosti ich právnych argumentov a skutkových okolností prejednávaných prípadov s pravidlami formálnej logiky, alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov, a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Pritom uvedené nedostatky musia

dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

Okrem toho však arbitrárnosť rozhodnutia všeobecného súdu môže vyplývať aj z ústavne nekonformného výkladu ustanovení právnych predpisov aplikovaných na prejednávaný skutkový prípad. Právomoc ústavného súdu konštatovať porušenie základného práva účastníka konania pred všeobecným súdom na súdnu ochranu je založená v prípade, ak dôjde k záveru, že napadnuté rozhodnutie všeobecného súdu je v rozpore s požiadavkou ústavne konformného výkladu právnych predpisov (III. ÚS 346/09). Každý má totiž právo, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02).

1. Pre posúdenie prvej sťažnostnej námietky sa ústavný súd musel zaoberať ústavnou konformitou interpretácie relevantných ustanovení zákona o konkurze a vyrovnaní a vyhlášky najvyšším súdom ako súdom dovolacím.

Podľa § 14 ods. 1 písm. d) a e) zákona o konkurze a vyrovnaní vyhlásenie konkurzu má tieto účinky:

d) súdne a iné konania podľa osobitného predpisu, ktoré sa začali pred vyhlásením konkurzu, sa prerušujú, ak sa týkajú majetku patriaceho do podstaty alebo ak sa týkajú nárokov, ktoré majú byť z podstaty uspokojené;

e) pre pohľadávku proti úpadcovi nemožno nariadiť výkon rozhodnutia, viesť výkon rozhodnutia ani vykonávať exekúciu na majetok patriaci do podstaty, ani nadobudnúť na ňom právo na oddelené uspokojenie (§ 28). Ak sa v konaní o výkon rozhodnutia alebo v exekučnom konaní prerušených podľa písmena d) speňažil dlžníkov majetok a výťažok nebol vydaný oprávnenému, stáva sa súčasťou podstaty. Trovy týchto konaní sú pohľadávkou proti podstate.

Podľa § 8 ods. 2 zákona o konkurze a vyrovnaní správca je povinný pri výkone funkcie postupovať s odbornou starostlivosťou a zodpovedá za škodu vzniknutú porušením povinností, ktoré mu ukladá zákon alebo mu ich uloží súd.

Podľa § 8 ods. 3 zákona o konkurze a vyrovnaní správca má nárok na náhradu výdavkov a na odmenu. ...

Podľa § 6 písm. a) vyhlášky účinného od 13. decembra 1996 základ pre určenie odmeny správcu konkurznej podstaty (ďalej len „konkurzná odmena“) tvorí suma, ktorá bola v konkurze získaná speňažením konkurznej podstaty, a suma určená na uspokojenie veriteľov, ktorá bola získaná pri výkone funkcie správcu.

Ústavný súd v prvom rade považuje za dôležité podčiarknuť legálne vymedzený cieľ konkurzu, ktorým je dosiahnutie pomerného uspokojenia veriteľov z dlžníkovho majetku (§ 2 ods. 2 zákona o konkurze a vyrovnaní). Realizácii takto určeného cieľa výrazne napomáha práve správca konkurznej podstaty, pretože vyhlásením konkurzu naň prechádza oprávnenie nakladať s majetkom podstaty, ako aj výkon práv a povinností, ktoré súvisia s nakladaním s majetkom podstaty [§ 14 ods. 1 písm. a) zákona o konkurze a vyrovnaní].

Význam právne relevantnej „spravovacej“ aktivity správcu konkurznej podstaty regulovanej konkurznými predpismi vo väzbe na inštitút jeho odmeny už naznačil i samotný najvyšší súd, keď vo svojom rozsudku v inom konaní vedenom pod sp. zn. 1 M V Obdo 3/2005 použitím historického výkladu uviedol:

«Znenie § 6 písm. a) vyhlášky nie je dostatočne jasné a určité a jednoznačnú odpoveď nedáva ani jeho prostý gramatický výklad a argument, že v poslednej časti vety nie je použité slovné spojenie „inou činnosťou“ alebo „výkonom inej funkcie“. K výkladu významu použitej formulácie a ňou sledovaného cieľa môže prispieť porovnanie s jej predchádzajúcim znením. Podľa pôvodného znenia § 6 písm. a) vyhlášky tvorila základ pre určenie odmeny len suma, ktorá bola v konkurze získaná speňažením konkurznej podstaty. Výnosy z majetku a z inej činnosti správcu na výšku odmeny nemali vplyv, čo bolo čiastočne kompenzované § 8 vyhlášky, podľa ktorého správcovi za vedenie sporov, účasť na výkone rozhodnutí a práce vykonané v správnom konaní patrila odmena až vo výške troch štvrtín

z odmeny, ktorá by patrila advokátovi alebo komerčnému právnikovi. Znenie § 6 písm. a) vyhlášky bolo zmenené vyhláškou č. 358/1996 Z. z., ktorá predovšetkým dovtedy platnú degresívnu sadzbu odmeny nahradila jednotnou 10% sadzbou. K dovtedajšiemu zneniu § 6 písm. a) vyhlášky bola bez úpravy pôvodného znenia pripojená časť „a suma určená na uspokojenie veriteľov, ktorá bola získaná pri výkone funkcie správcu". Vyhláška zmenila aj § 8. Podľa jeho nového znenia už správcom nepatrila odmena za vedenie sporov, atď.

Cieľom uvedenej zmeny bolo okrem iného aj zohľadnenie náročnosti aj iných činností, ako speňažovanie majetku podstaty a motivovanie správcov na čo najvyššej výnosnosti aj tejto činnosti tým, že okrem výnosov zo speňaženia výšku odmeny ovplyvňujú aj výnosy z inej činnosti.»

Ústavný súd sa stotožňuje s citovaným právnym názorom a považuje ho aj za ústavne konformný. Suma odmeny správcu konkurznej podstaty priznaná konkurzným súdom má byť priamo úmerná kvantite a kvalite odbornej starostlivosti, ktorú musel správca podstaty v priebehu konkurzu vynaložiť na to, aby pomerné uspokojenie pohľadávok veriteľov voči úpadcovi bolo maximalizované. Keďže pomerné uspokojenie pohľadávok veriteľov závisí od objemu majetku tvoriaceho konkurznú podstatu, za odbornú starostlivosť správcu konkurznej podstaty, ktorá má nájsť odraz aj v sume jeho odmeny, treba bezpochyby považovať i vedenie súdnych sporov o majetok patriaci do podstaty.

Takýto spor sa podľa názoru ústavného súdu riešil aj v konaní vedenom na krajskom súde pod sp. zn. 54 Cbi 30/01, v ktorom sťažovateľka žiadala vydanie sumy 3 853 893 Sk s príslušenstvom do konkurznej podstaty od súdneho exekútora. V tejto súvislosti nie je rozhodné, že podľa § 14 ods. 1 písm. e) zákona o konkurze a vyrovnaní sa sporný výťažok exekúcie stal vyhlásením konkurzu ex lege súčasťou konkurznej podstaty. Podstatným faktom je, že povinnosť reálneho vydania tohto výťažku do konkurznej podstaty, ktoré má priamy vplyv na objem majetku pripraveného na pomerné uspokojenie jednotlivých veriteľov, sa stala na základe skutkových tvrdení a právnych argumentov súdneho exekútora (vyhlásenie konkurzu na banku, v ktorej mal vedené účty, a postúpenie pohľadávky voči banke) spornou. Ak by za danej situácie sťažovateľka ako správca konkurznej podstaty úpadcu ostala procesne pasívnou, miera pomerného uspokojenia veriteľov by bola podstatne nižšia, než tomu napokon bolo v dôsledku úspechu sťažovateľky v predmetnom spore.

Ústavný súd je toho názoru, že práve faktický (nie právny) stav konkurznej podstaty pred jej rozdelením veriteľom je za splnenia podmienky jeho získania činnosťou správcu konkurznej podstaty rozhodujúcim kritériom pre určenie sumy odmeny správcu konkurznej podstaty.

Opačný prístup, z ktorého vychádzal aj najvyšší súd ako súd dovolací, keď pre aplikáciu § 6 písm. a) vyhlášky za rozhodujúci považoval formálno-právny stav vzniknutý aplikáciou ustanovenia § 14 ods. 1 písm. e) druhej vety zákona o konkurze a vyrovnaní na základe vyhlásenia konkurzu, a nie vynaloženú mieru odbornej starostlivosti sťažovateľky, znamená, že ak by sťažovateľka ako správca konkurznej podstaty neiniciovala konanie o vydanie výťažku exekúcie do konkurznej podstaty, konkurzný súd by jej priznal nárok na zásadne rovnakú odmenu v porovnaní s odmenou, ktorá jej reálne bola priznaná potom, ako v súdnom konaní úspešne vymohla žalovanú sumu do konkurznej podstaty (výnimku tu predstavuje vplyv úroku z omeškania s vydaním výťažku z exekučného konania na sumu priznanej odmeny). Takýto výsledok považuje ústavný súd za výsledok formalistického prístupu pri interpretácii relevantných právnych noriem, ktorý je arbitrárny, zjavne neodôvodnený a v okolnostiach posudzovaného prípadu aj porušujúci sťažovateľkou označené základné práva.

Nemožno akceptovať ani argument najvyššieho súdu, že časť konkurznej podstaty tvorená vymoženým výťažkom exekučného konania by v prípade jeho zahrnutia do základu pre výpočet odmeny správcu konkurznej podstaty *„bola zaťažená odmenou za jej získanie dvakrát – odmenou exekútora (trovy exekúcie sú pohľadávkou proti podstate) i odmenou správcu podstaty“*. K paradoxnému a ústavne neprijateľnému riešeniu podľa názoru ústavného súdu vedie práve názor najvyššieho súdu, pretože ak by sťažovateľka ako správkyňa konkurznej podstaty nevymáhala spornú sumu výťažku exekučného konania, a tá by tak nebola použitá na pomerné uspokojenie pohľadávok veriteľov úpadcu, bola by konkurzná podstata aj tak znížená o trovy exekučného konania, ktoré však v prospech maximalizácie pomerného uspokojenia veriteľov reálne nič neprinieslo.

Okrem toho, a to považuje ústavný súd v analyzovanej súvislosti za dôležitejšie, odmena exekútora (tvoriaca súčasť trov exekučného konania) odráža plnenie povinností súdneho exekútora v exekučnom konaní, kým odmena správcu konkurznej podstaty zas

plnenie povinností správcu konkurznej podstaty v konkurznom konaní. Ide teda o nároky odlišných subjektov, aj keď sa dotýkajú toho istého majetku. Súdny exekútor bol odmenený za to, že majetok úpadcu (v čase exekúcie ešte povinného) čo najefektívnejšie speňažil, sťažovateľka zas mala byť odmenená za to, že počas konkurzného konania svojou procesnou aktivitou dosiahla, že výťažok exekučného konania, ktorý súdny exekútor do konkurznej podstaty odmietal vydať, zabezpečila na účely pomerného uspokojenia veriteľov a prispela tak k dosiahnutiu cieľa konkurzu. Akceptácia právneho názoru najvyššieho súdu by v tomto prípade v konečnom dôsledku znamenala, že kým súdny exekútor uspokojí svoj nárok na odmenu tvoriacu súčasť trov exekučného konania z majetku tvoriaceho konkurznú podstatu, hoci po vyhlásení konkurzu nesplnil svoju zákonnú povinnosť vydať do konkurznej podstaty výťažok speňaženia majetku úpadcu, sťažovateľka by napriek vynaloženiu odbornej starostlivosti spočívajúcej v náprave stavu vzniknutého nezákonnou pasivitou súdneho exekútora bola ukrátená o časť odmeny správcu konkurznej podstaty odrážajúcej takto vynaloženú odbornú starostlivosť. Takýto záver ako výsledok zjavne ústavne nekonformného výkladu všeobecných súdov konajúcich v sťažovateľkinej veci ústavný súd ako orgán kontroly ústavnosti nemôže pripustiť. Využijúc preto svoju právomoc podľa čl. 127 ústavy konštatuje, že najvyšší súd ako súd dovolací neposkytol sťažovateľkinmu právu na odmenu správcu konkurznej podstaty ochranu v kvalite vyžadovanej čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, čo vzhľadom na skutkové okolnosti prípadu malo za následok i porušenie základného práva sťažovateľky zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy (bod 1výroku tohto nálezu).

2. Druhá sťažovateľkina námietka sa týkala posúdenia uplatneného nároku na priznanie dane z pridanej hodnoty k vyúčtovanej odmene správcu konkurznej podstaty. Najvyšší súd bol toho názoru, že správca konkurznej podstaty pri uplatnení nároku na odmenu nemá nárok, aby mu bola priznaná aj daň z pridanej hodnoty, hoci, ak je platiteľom tejto dane, je nesporné, že ju musí odviesť na účet príslušného správcu dane.

Pri posúdení druhej sťažnostnej námietky ústavný súd v prvom rade považuje za dôležité ustáliť obdobie, ktoré bolo z pohľadu aplikácie relevantných právnych predpisov na sťažovateľkin prípad rozhodujúce. Túto otázku je nevyhnutné vyriešiť aj napriek tomu, že pri rozhodovaní o prvej námietke už ústavný súd používal pri označení relevantných

ustanovení vyhlášky slovné spojenie *„... účinnej od 13. decembra 1996“*. Pri posudzovaní druhej námietky však prichádzajú do úvahy iné ustanovenia vyhlášky, a taktiež relevantná právna úprava dane z pridanej hodnoty, ktorá v dôsledku vstupu Slovenskej republiky do Európskych spoločenstiev zaznamenala zmeny vyjadrené v novej zákonnej právnej úprave, hoci samotný systém (podstata) uplatňovania dane z pridanej hodnoty sa nezmenil.

Z odôvodnenia uznesenia krajského súdu č. k. 46-24 K 269/98-469 zo 7. apríla 2006, ktorým bola schválená konečná správa sťažovateľky, vyplýva, že krajský súd považoval za rozhodný právny stav účinný v čase konania prieskumného pojednávania v predmetnom konkurznom konaní, ktoré sa skončilo 5. decembra 2000 (strana 4 uznesenia).

Krajský súd tu zrejme vychádzal z intertemporálneho ustanovenia § 11c ods. 3 vyhlášky, ktoré bolo do jej obsahu inkorporované jej novelou účinnou od 8. októbra 2001. Význam predmetného ustanovenia sa tak síce môže prejaviť pri rozhodovaní o otázkach riešených spomenutou novelou, v žiadnom prípade však nemá právnu relevanciu pre posudzovanie okamihu prípadného vzniku daňovej povinnosti k dani z pridanej hodnoty u správcu konkurznej podstaty. Úprava vzniku daňovej povinnosti je totiž vyhradená zákonnej právnej úprave dane z pridanej hodnoty.

Ústavný súd je toho názoru, že prieskumné pojednávanie (§ 21 – § 25a zákona o konkurze a vyrovnaní) nemá právny význam z hľadiska vzniku daňovej povinnosti k dani z pridanej hodnoty u správcu konkurznej podstaty. Je to dané účelom prieskumného pojednávania, ktorým je predbežné ustálenie rozsahu pohľadávok konkurzných veriteľov voči úpadcovi. Prieskumné pojednávanie preto nijakým spôsobom nedáva možnosť určiť rozsah majetku úpadcu spôsobilého na pomerné uspokojenie konkurzných veriteľov. Od tohto majetku sa totiž odvíja (aj keď s ním nie je identická) suma základu pre odmenu správcu konkurznej podstaty, a tým aj základu pre výpočet dane z pridanej hodnoty, ktorú je správca konkurznej podstaty ako platiteľ dane povinný odviesť do štátneho rozpočtu.

Pre vznik daňovej povinnosti správcu konkurznej podstaty, a tým aj pre ustálenie relevantnej právnej úpravy je podľa názoru ústavného súdu rozhodujúce speňaženie konkurznej podstaty vo väzbe na právoplatné rozhodnutie konkurzného súdu, ktorým

schváli konečnú správu o speňažení majetku tvoriaceho konkurznú podstatu. Až v tejto správe totiž správca konkurznej podstaty vyúčtuje svoju odmenu a výdavky (§ 29 ods. 1 zákona o konkurze a vyrovnaní) a súd následne autoritatívne určí jeho odmenu slúžiacu aj ako základ pre určenie dane z pridanej hodnoty.

Skutkové pozadie sťažovateľkinho prípadu tvorilo predloženie konečnej správy a speňažovaní majetku z konkurznej podstaty krajskému súdu 6. decembra 2004 a uznesenie krajského súdu zo 7. apríla 2006, ktorým bola konečná správa schválená a odmena sťažovateľky určená a ktoré nadobudlo právoplatnosť 20. júna 2006. Všetky uvedené okolnosti teda nastali už v období, keď bola účinná nová právna úprava dane z pridanej hodnoty (od 1. mája 2004). Preto, ak sa najvyšší súd ako súd dovolací v odôvodnení svojho zamietavého rozhodnutia odvolával na právnu úpravu dane z pridanej hodnoty účinnú do 30. apríla 2004 *(„zvýšenie odmeny správcu o DPH nemá oporu ani v zák. č. 289/1995 Z. z. o dani z pridanej hodnoty, ...“)*, ústavný súd konštatuje, že neaplikoval na posudzovaný skutkový stav relevantnú právnu úpravu. Zároveň však ústavný súd dodáva, že tento nedostatok sám osebe by nebol spôsobilý privodiť sťažovateľke porušenie jej označených základných práv, a to z dôvodu, ktorý už ústavný súd naznačil, a to, že systém uplatňovania dane z pridanej hodnoty sa účinnosťou novej právnej úpravy nijak zásadne nezmenil (výnimku predstavujú tzv. intrakomunitárne nadobudnutia a dodávky tovarov, čo je ale pre posudzovaný prípad bezpredmetné). Na druhej strane ústavný súd považoval za dôležité zaoberať sa problémom časovo relevantnej právnej úpravy na rozsiahlejšom priestore, pretože to má význam aj pre jeho ďalšiu argumentáciu pri posudzovaní druhej sťažnostnej námietky.

Na tomto mieste svojho odôvodnenia, pristupujúc k jadru vecného prerokovania druhej sťažovateľkinej námietky, ústavný súd nevyhnutne musí analyzovať podstatu dane (a následne aj dane z pridanej hodnoty) vo väzbe na jej ústavno-právny význam, pretože len tak možno jednoznačne rozhodnúť o ústavnej konformite interpretácie právnych noriem aplikovaných v sťažovateľkinom prípade najvyšším súdom.

Ukladanie daní je imanentnou súčasťou suverenity štátu (ide o suverenitu dovnútra), konkrétne finančnej suverenity. Štát ako výlučný nositeľ niektorých funkcií slúžiacich

dosahovaniu verejného záujmu musí mať možnosť reálne zabezpečiť pre plnenie týchto funkcií dostatok potrebných finančných zdrojov, ktoré sú v modernom demokratickom štáte vyznačujúcom sa rešpektovaním vlastníckeho práva s rovnakým zákonným obsahom a rešpektovaním princípov trhového hospodárstva získavané predovšetkým z titulu daní. Aj pri ukladaní daní však štát musí dodržiavať katalóg základných práv a slobôd tvoriaci integrálnu súčasť ústavných poriadkov demokratických štátov a rešpektovať podstatu právneho štátu. Uvedenej požiadavke v podmienkach Slovenskej republiky zodpovedá povinnosť ukladania daní výlučne zákonom alebo na základe zákona (čl. 59 ods. 2 ústavy), lebo len tak možno obmedziť základné práva a slobody (čl. 13 ústavy), ktoré sú uložením povinnosti platiť dane nepochybne veľmi špecifickým spôsobom dotknuté.

Ukladaním dane treba rozumieť nielen v predpísanej forme vykonané rozhodnutie o tom, že sa určitá daň bude vyberať, ale aj určenie jej základných konštrukčných prvkov (subjekt, predmet, základ a sadzba) a ďalších prvkov majúcich vplyv na spôsob postihnutia konkrétneho hmotného dobra zdanením. I tieto prvky musia byť do právneho poriadku zakotvené na báze princípu zákonnosti ukladania daní a pri dodržaní požiadavky obmedzenia základných práv a slobôd zákonom alebo na základe zákona so súčasným rešpektovaním podstaty a zmyslu základných práv a slobôd (čl. 13 ods. 4 ústavy). Inými slovami, aj systém uplatňovania dane (nielen samotné normatívne rozhodnutie o jej vyberaní) musí disponovať oporou v ústave.

Podľa názoru ústavného súdu formulované názory na právnu podstatu daní vyjadrujú ich ústavno-právnu rovinu, hoci sú dane ukladané zákonom alebo na základe zákona. Ak totiž zákonodarca ústavne súladným spôsobom (teda rešpektujúc predovšetkým koncepciu základných práv a slobôd a koncepciu právneho štátu) všeobecne záväzným spôsobom rozhodne o ukladaní jednotlivej dane, potom práve súlad daňového zákona s ústavným poriadkom dáva tomuto daňovému nástroju ústavný význam. So zreteľom na to je potom povinnosťou orgánov aplikujúcich právo (orgánov daňovej správy, ale aj súdov) pri ich individuálnej rozhodovacej činnosti dôsledne vychádzať z podstaty konkrétneho daňového nástroja a jednotlivé právne normy vykladať práve so zreteľom na podstatu dane, pričom táto povinnosť je zároveň podľa názoru ústavného súdu identifikovateľná s povinnosťou ústavne konformného výkladu právnych predpisov, pretože ak aplikačný

orgán vykladá zákonnú právnu úpravu dane spôsobom, ktorý nerešpektuje jej podstatu (systém jej uplatňovania), dostáva sa do rozporu s ústavne súladným spôsobom vyjadrenou vôľou daňového zákonodarcu nachádzajúcou svoj odraz v zákonne zakotvenom systéme uplatňovania dane.

Daň z pridanej hodnoty ako súčasť daňových sústav mnohých štátov sveta je charakterizovaná ako všeobecná, nepriama a spotrebná daň. Tieto základné črty dane z pridanej hodnoty vyjadrujúce systém jej uplatňovania a nachádzajúce svoje zakotvenie i v právnej úprave musí do praktickej roviny preniesť aplikačná prax. Inak by daň z pridanej hodnoty nebola spôsobilá postihnúť daňovým bremenom predmet, ktorý sa štát (zákonodarca) jej uložením zdaniť rozhodol. Ústavná konformita interpretácie právnych noriem regulujúcich uplatňovanie dane z pridanej hodnoty je tak daná dôsledným rešpektovaním vymedzených charakteristických znakov tejto dane orgánmi aplikácie práva.

Pre účely rozhodnutia o predloženej sťažnosti ústavný súd upriamuje pozornosť na charakteristiku dane z pridanej hodnoty ako dane všeobecnej a spotrebnej.

Všeobecnosť (univerzalita) dane z pridanej hodnoty znamená, že jej podlieha zásadne spotreba všetkých dodávaných tovarov a poskytovaných služieb. Touto črtou sa daň z pridanej hodnoty líši od iných (tzv. selektívnych) spotrebných daní, ktoré postihujú len spotrebu vybraných druhov tovarov (lieh, víno, tabakové výrobky a podobne). Prirodzene, právna úprava dane z pridanej hodnoty pozná individuálne výnimky z jej uvalenia, ktoré však zákon o dani z pridanej hodnoty explicitne formuluje (napríklad prípady oslobodenia od dane).

Všeobecnosť dane z pridanej hodnoty v zákonnej podobe vyplýva zo vzájomného vzťahu ustanovenia § 2 ods. 1 zákona o dani z pridanej hodnoty a ustanovení legálne a účelovo definujúcich pojmy tovar a služba.

Podľa § 2 ods. 1 zákona o dani z pridanej hodnoty v znení účinnom v čase predloženia sťažovateľkinho návrhu na schválenie konečnej správy (ďalej len „v rozhodnom období“) predmetom dane je

...

b) poskytnutie služby (ďalej len „dodanie služby“) za protihodnotu v tuzemsku uskutočnené zdaniteľnou osobou,

...

Podľa § 9 ods. 1 zákona o dani z pridanej hodnoty účinného v rozhodnom období dodaním služby je každé plnenie, ktoré nie je dodaním tovaru podľa § 8, vrátane

a) prevodu práva k nehmotnému majetku vrátane poskytnutia práva k priemyselnému vlastníctvu alebo inému duševnému vlastníctvu,

b) poskytnutia práva užívať hmotný majetok,

c) prijatia záväzku zdržať sa konania alebo strpieť konanie alebo stav,

d) služby dodanej na základe poverenia alebo rozhodnutia vydaného štátnym orgánom alebo na základe zákona.

Citované ustanovenia zakotvujú univerzalitu dane z pridanej hodnoty šírkou svojej formulácie („... hmotným majetkom sú hnuteľné a nehnuteľné veci, ako aj elektrina, plyn, voda, teplo, chlad a bankovky a mince...“ ... „... dodaním služby je každé plnenie, ktoré nie je dodaním tovaru ...“). Zákonodarca uvedené formulácie použil práve na dosiahnutie cieľa, ktorým je zdanenie spotreby zásadne všetkých dodávaných tovarov a poskytovaných služieb. Pritom žiadna z právnych noriem obsiahnutých v zákone o dani z pridanej hodnoty nevyníma explicitne činnosť správcu konkurznej podstaty spod režimu tejto dane. Už v tomto svetle sa ústavný súd nemôže stotožniť s celkom opačnou interpretáciou najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, podľa ktorej právna úprava dane z pridanej hodnoty účinná do 30. apríla 2004 (tá sa v otázke všeobecnosti dane z pridanej hodnoty nijak nelíšila od súčasnej právnej úpravy) sa *„žiadnym spôsobom ... nedotýka výšky odmeny správcu konkurznej podstaty. Skutočnosť, že správca konkurznej podstaty z priznanej odmeny zaplatí daň z pridanej hodnoty, ešte neznamená, že táto odmena má byť zvýšená ešte aj túto čiastku ... Pre takýto postup v právnom poriadku Slovenskej republiky niet opory.“*. Takýto právny názor je v rozpore so širokou legálnou definíciou dodania služby podľa zákona o dani z pridanej hodnoty, a tým i so všeobecnosťou (univerzalitou) dane z pridanej hodnoty. Najvyšší súd sa ním odchýlil od vôle zákonodarcu ústavne súladným spôsobom normovanej v zákone o dani z pridanej hodnoty. Tak sa dostal do rozporu

i s požiadavkou ústavne konformného výkladu ustanovení zákona o dani z pridanej hodnoty.

Ďalšou vlastnosťou dane z pridanej hodnoty, ktorá v sťažovateľkinom prípade zohráva významnú úlohu, je jej spotrebný charakter. Znamená, že daň z pridanej hodnoty svojím bremenom zaťažuje spotrebu tovarov a služieb. Materiálnym predmetom dane z pridanej hodnoty je tak spotreba. Platí to, aj keď formálne zákon o dani z pridanej hodnoty vymedzuje jej predmet ako zdaniteľné obchody taxatívne uvedené § 2 ods. 1. Vysvetlením tejto zdanlivej disproporcie je skutočnosť, že daň z pridanej hodnoty ako daň nepriama sa len z dôvodov techniky zdaňovania viaže na právne vymedzené aktivity podnikateľských subjektov (dodanie tovaru, poskytnutie služby). Pod technikou zdaňovania tu treba rozumieť jav, keď spotrebiteľ neodvádza daň z pridanej hodnoty zaplatenú s cenou tovaru alebo služby do štátneho rozpočtu priamo, ale cenu i daň zaplatí predávajúcemu, ktorému potom ako platiteľovi dane zákon o dani z pridanej hodnoty ukladá povinnosť daň vybranú od spotrebiteľa odviesť do štátneho rozpočtu (§ 69 zákona o dani z pridanej hodnoty).

Spotrebný charakter dane z pridanej hodnoty presúva bremeno tejto dane na spotrebiteľa tovarov a služieb. Vyplýva to z dvoch faktorov majúcich oporu v právnej úprave. Prvým je skutočnosť, že platiteľ dane (subjekt dodávajúci tovar alebo poskytujúci službu) je pri realizácii zdaniteľného obchodu povinný vystaviť faktúru (§ 71 ods. zákona o dani z pridanej hodnoty), ktorej povinnou obsahovou náležitosťou je osobitné uvedenie ceny bez dane [§ 71 ods. 2 písm. g) zákona o dani z pridanej hodnoty] a výšky dane, ktorá sa má zaplatiť [§ 71 ods. 2 písm. i) zákona o dani z pridanej hodnoty]. Druhým faktorom je právo platiteľa dane odpočítať od dane uplatnenej a vybratej od svojho odberateľa daň, ktorú platiteľ dane musel zaplatiť spolu s cenami dodávok tovarov a služieb svojim dodávateľom na základe nimi vystavených faktúr (§ 49 ods. 2 zákona o dani z pridanej hodnoty). Skutočná suma dane, ktorú potom platiteľ dane je povinný odviesť do štátneho rozpočtu (vlastná daňová povinnosť), tvorí podľa § 78 ods. 1 a 2 zákona o dani z pridanej hodnoty len rozdiel medzi daňou vyfaktúrovanou a inkasovanou platiteľom dane (tzv. daň na výstupe) a daňou uplatnenou voči platiteľovi dane jeho dodávateľmi (tzv. daň na vstupe).

Keďže daň z pridanej hodnoty sa vyberá na každom stupni výrobného procesu (je to daň viacstupňová), u každého platiteľa dane, ktorý predstavuje článok výrobného reťazca, sa systémom odpočítania dane zabezpečí presun daňového bremena na ďalší článok výrobného procesu. Takto sa potom daňové bremeno presúva aj na konečného spotrebiteľa, ktorý s cenou nadobudnutého tovaru alebo prijatej služby musí na základe vystavenej faktúry zaplatiť predávajúcemu aj daň z pridanej hodnoty. Konečný spotrebiteľ, keďže tovar ani službu ďalej podnikateľsky nerealizuje (a teda voči žiadnemu subjektu daň z pridanej hodnoty neuplatní), už nemá od čoho odpočítať daň zaplatenú s cenami nadobudnutých tovarov a služieb, a tak sa stáva definitívnym nositeľom daňového bremena, hoci odvod dane do štátneho rozpočtu postupne v priebehu celého výrobného procesu technicky zabezpečovali platitelia dane.

Analyzovaný spotrebný charakter dane z pridanej hodnoty najvyšší súd ako súd dovolací svojimi právnymi závermi nerešpektoval. Ak totiž krajský súd uznesením, ktorým schvaľoval konečnú správu o speňažovaní majetku tvoriaceho konkurznú podstatu, nepriznal sťažovateľke ako správcovi konkurznej podstaty nárok na daň z pridanej hodnoty, docielil stav, keď vďaka následnej realizácii povinnosti sťažovateľky ako platiteľa dane zaplatiť daň z pridanej hodnoty do štátneho rozpočtu bolo daňové bremeno uvalené práve na ňu. Pritom z hľadiska terminológie zákona o dani z pridanej hodnoty je zrejmé, že činnosť správcu konkurznej podstaty, ktorá je regulovaná zákonom o konkurze a vyrovnaní, má charakter poskytovania služby. Správca konkurznej podstaty nie je spotrebiteľom služieb, ktoré sám poskytuje plnením úloh vyplývajúcich mu z konkurzných predpisov. Spotrebiteľmi sú tie subjekty, v prospech ktorých tieto svoje úlohy správca konkurznej podstaty plní (konkurzní veritelia a úpadca). Preto je v rozpore so zákonne zakotveným systémom uplatňovania dane z pridanej hodnoty (jej spotrebný charakter) právny názor vedúci k rozhodnutiu, ktorým sa bez opory v zákonnom texte neprizná nárok na daň z pridanej hodnoty subjektu realizujúcemu zdaniteľné obchody, ktorý nie je spotrebiteľom.

Právny názor najvyššieho súdu, podľa ktorého suma odmeny správcu konkurznej podstaty *„vymedzená v § 6 písm. a/ vyhl. č. 493/1991 Zb. v znení jej noviel, pričom len takto jasne a určito vymedzená výška odmeny predstavuje pohľadávku proti podstate. Súčasťou takto vymedzenej odmeny nemôžu byť žiadne iné zložky alebo plnenia, teda súčasťou tejto*

odmeny nemôže byť ani daň z pridanej hodnoty, ktorú je povinný z priznanej odmeny zaplatiť správca podstaty" je z hľadiska právnej úpravy zákona o dani z pridanej hodnoty irelevantný.

S najvyšším súdom v podstate možno súhlasiť v tom, že súčasťou odmeny skutočne nemôže byť daň z pridanej hodnoty. Dôvodom však nie je právna úprava vyhlášky účinná v rozhodnom období, ale týmto dôvodom je ustanovenie § 22 ods. 1 zákona o dani z pridanej hodnoty. Podľa tohto ustanovenia základom dane pri dodaní tovaru alebo služby je všetko, čo tvorí protihodnotu, ktorú dodávateľ prijal alebo má prijať od príjemcu plnenia alebo inej osoby za dodanie tovaru alebo služby, zníženú o daň. Použité slovné spojenie „zníženú o daň" má za cieľ jednoznačne zakotviť, že základom dane z pridanej hodnoty nikdy nemôže byť cena vrátane dane. Ak by súčasťou ceny dodaného tovaru alebo poskytnutej služby bola aj daň z pridanej hodnoty, pri výpočte dane by sa platila daň z dane, tak by dochádzalo k neprípustnému tzv. nabaľovaniu dane a daň by sa neplatila iba z pridanej hodnoty. Súčasťou odmeny správcu konkurznej podstaty tak skutočne nemôže byť daň z pridanej hodnoty. Avšak z hľadiska zákona o dani z pridanej hodnoty odmena správcu konkurznej podstaty predstavuje protihodnotu za služby poskytnuté správcom konkurznej podstaty, preto tvorí základ dane. A vzhľadom na to, že po získaní tejto odmeny je správca konkurznej podstaty ako platiteľ dane povinný daň z tejto odmeny odviesť na účet príslušného správcu dane, je konkurzný súd povinný správcovi konkurznej podstaty, ktorý je platiteľom dane z pridanej hodnoty, priznať k vyúčtovanej odmene aj uplatnenú daň z pridanej hodnoty. V prípade opačného postupu konajúci súd stavia správcu konkurznej podstaty do pozície spotrebiteľa vlastných služieb, čo je v rozpore s realitou, a hlavne v rozpore so spotrebným charakterom dane z pridanej hodnoty. Rovnako tak nepriznaním uplatnenej dane z pridanej hodnoty k odmene správcu konkurznej podstaty konkurzný súd znevýhodňuje správcu konkurznej podstaty ako platiteľa dane voči ostatným platiteľom, ktorí voči konečnému spotrebiteľovi vyfakturujú cenu a daň z pridanej hodnoty, a tieto sumy reálne do svojej dispozičnej sféry aj príjmu. Na základe toho potom nie sú zaťažení daňovým bremenom tak, ako správca konkurznej podstaty.

Ústavný súd v kontexte formulovaného odôvodnenia, i keď nad jeho rámec, no zároveň v záujme dosiahnutia jeho presvedčivosti (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 157 ods. 2 OSP), považuje za potrebné naznačiť aj širší záber problematiky postavenia správcu konkurznej podstaty v právnej úprave dane z pridanej hodnoty. V právnej teórii i v aplikačnej praxi nie sú jednoznačne vyprofilované názory na otázku, či správca konkurznej podstaty je zdaniteľnou osobou ako ju legálne definuje § 3 zákon o dani z pridanej hodnoty. Poukazuje sa predovšetkým na problém sústavnosti činnosti správcu konkurznej podstaty (napr. Jakubčo, J.: Správca konkurznej podstaty a jeho odmena v konkurznom konaní. In: Obchodné právo, č. 11/2005, s. 61), ale aj na vzťah správcu konkurznej podstaty ku konkurznému súdu a v tej súvislosti na problém nezávislosti činnosti správcu konkurznej podstaty, resp. jeho postavenie osobitného verejnoprávneho orgánu (napr. nález Ústavného súdu Českej republiky z 25. júna 2002 vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 36/01, N 80/26 SbNU 317).

V naznačených širších súvislostiach však hodno poukázať aj na stav právnej úpravy vo viacerých štátoch.

Insolvenčný poriadok v Rakúsku (Bundesgesetz über das Insolvenzverfahren RGBl. Nr. 337/1914) v znení poslednej novelizácie vykonanej zákonom o zmene insolvenčného práva (Insolvenzrechtsänderungsgesetz 2010, BGBl. I Nr. 29/2010) v § 82 ods. 1 výslovne zakotvuje, že insolvenčný správca má nárok na odmenu s pripočítaním dane z pridanej hodnoty, ako aj na náhradu hotových výdavkov. Pritom podľa § 84 ods. 1 tohto zákona insolvenčný súd má dohliadať na činnosť insolvenčného správcu. Môže mu dávať písomné i ústne pokyny, vyžadovať od neho správy a vysvetlenia. Môže nahliadať do účtovnej a inej písomnej dokumentácie.

V Spolkovej republike Nemecko Insolvenčný poriadok [Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866)] naposledy novelizovaný zákonom z 29. júla 2009 (BGBl. I S. 2355) zakotvuje v § 63 ods. 1 nárok insolvenčného správcu na odmenu za správu a na náhradu primeraných výdavkov. Výška odmeny sa má vypočítať podľa hodnoty insolvenčnej masy v čase ukončenia insolvenčného konania. Pritom prostredníctvom výnimiek z pravidla výpočtu odmeny sa má vziať do úvahy rozsah a

náročnosť správy. Zároveň § 65 Insolvenčného poriadku splnomocňuje Spolkové ministerstvo spravodlivosti na podrobnejšiu úpravu odmeny a náhrady výdavkov insolvenčného správcu.

Na základe splnomocnenia Spolkové ministerstvo spravodlivosti vydalo insolvenčno-právne nariadenie o odmeňovaní [Insolvenzrechtliche Vergütungsverordnung vom 19. August 1998 (BGBl. I S. 2205)], ktoré v § 7 zakotvuje, že k odmene a k náhrade výdavkov sa určí suma vo výške dane z pridanej hodnoty, ktorú je insolvenčný správca povinný zaplatiť.

K uvedenému je potrebné dodať, že insolvenčný správca v Spolkovej republike Nemecko podlieha podľa § 58 Insolvenčného poriadku dozoru insolvenčného súdu, ktorý je od neho oprávnený kedykoľvek vyžadovať jednotlivé informácie alebo správu o vecnom stave a o správe.

Rovnako tak v Českej republike ustanovenie § 38 ods. 1 zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) naposledy novelizovaného zákonom č. 285/2009 Sb. ustanovuje, že insolvenčný správca má právo na odmenu a náhradu hotových výdavkov. V prípade konkurzu sa výška odmeny určí z výťažku speňaženia určeného na rozdelenie medzi veriteľov. Ak je insolvenčný správca platiteľom dane z pridanej hodnoty, patrí mu k odmene a k náhrade hotových výdavkov čiastka zodpovedajúca tejto dani, ktorú je insolvenčný správca povinný z odmeny a z náhrady hotových výdavkov odviesť podľa osobitného predpisu. Zároveň z ustanovenia § 32 insolvenčného zákona regulujúceho zbavenie funkcie insolvenčného správcu vyplýva, že povinnosti môže insolvenčnému správcovi ukladať aj súd.

V podmienkach Slovenskej republiky vývoj právnej úpravy smeroval doteraz práve opačným smerom, keď novelizáciou vyhlášky vykonanou s účinnosťou od 1. júla 2005 bola v § 7 ods. 3 explicitne zakotvená nemožnosť „zvýšiť“ konkurznú odmenu o daň z pridanej hodnoty, ak je správca konkurznej podstaty platiteľom dane z pridanej hodnoty. Rovnaké ustanovenie obsahoval aj vykonávací právny predpis k v súčasnosti účinnej zákonnej úprave konkurzu, a to v § 10 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky

č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „vyhláška č. 665/2005 Z. z.“) v znení účinnom od 1. januára 2006.

Z hľadiska prejednávanej veci a právnej argumentácie v tomto odôvodnení však došlo medzičasom v tomto smere k významnému obratu, pretože s účinnosťou od 1. júla 2010 bola vyhláška č. 665/2005 Z. z. v § 10 novelizovaná tak, že sa slovo „nezvyšuje“ nahradilo slovom „zvyšuje“, čiže v súčasnosti platná právna úprava ústrednej otázky v tejto časti rozhodnutia je presne v intenciách názoru ústavného súdu, ktorú v tomto rozhodnutí a odôvodnení prezentuje.

Pre rozhodnutie ústavného súdu o predloženej sťažnosti však vzhľadom na skutkové a hlavne časové pozadie prejednávanej kauzy naznačené vývojové trendy nie sú rozhodujúce. Povinnosťou ústavného súdu bolo vo svetle sťažnostných námietok posúdiť ústavnú konformitu interpretácie relevantných ustanovení právnych predpisov, ktoré v časových reláciách sťažovateľkinho prípadu boli alebo mali byť aplikované najvyšším súdom. Pritom však ústavný súd nemohol opomenúť aj aplikačnú prax slovenskej daňovej správy, ktorá správcu konkurznej podstaty považuje za zdaniteľnú osobu na účely dane z pridanej hodnoty a jeho činnosť posudzuje ako ekonomickú činnosť podľa § 3 zákona o dani z pridanej hodnoty. (V tejto súvislosti stojí za zmienku, že riešenie danej problematiky by mohlo spočívať aj v takom výklade § 3 ods. 3 zákona o dani z pridanej hodnoty, že činnosť správcu sa nepovažuje za nezávislé vykonávanie ekonomickej činnosti, teda že sa v tomto postavení nepovažuje za zdaniteľnú osobu, avšak táto otázka nie je predmetom tohto konania.)

Keďže ústavný súd dospel k záveru, že výklad najvyššieho súdu sa dostal do priameho rozporu so systémom uplatňovania dane z pridanej hodnoty zakotveným v zákone o dani z pridanej hodnoty, čo malo za následok, že sťažovateľkinmu právu na priznanie dane z pridanej hodnoty k uplatnenej odmene nebola poskytnutá ochrana v kvalite vyžadovanej čl. 46 ods. 1 ústavy, bolo potrebné vysloviť porušenie základného práva na súdnu ochranu sťažovateľky tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu. To vedie i k vysloveniu porušenia práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie, pretože ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už rozhodol, že

formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Ústavný súd vyhovel aj návrhu sťažovateľky na vyslovenie porušenia jej základného práva vlastniť majetok, pretože ústavný súd už judikoval, že slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasledujúcich ústavy (I. ÚS 23/01, III. ÚS 328/05, III. ÚS 260/07).

V sťažnostnom petite navrhla sťažovateľka ústavnému súdu vysloviť aj porušenie jej základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 144 ods. 1 ústavy. Použité slovné spojenie „v spojení“ nedáva jednoznačnú odpoveď na otázku, či sťažovateľka navrhuje ústavnému súdu vysloviť v dôsledku porušenia základného práva na súdnu ochranu aj porušenie čl. 144 ods. 1 ústavy, alebo takouto formuláciou sťažovateľka skôr mala za cieľ iba argumentovať, že k porušeniu základného práva na súdnu ochranu došlo nerešpektovaním príkazu viazanosti zákonom zo strany najvyššieho súdu v prospech jeho viazanosti podzákonným právnym predpisom (vyhláška). Ústavný súd tu zásadne vychádzal z už judikovaného právneho názoru, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o porušení základných práv a slobôd upravených v druhej hlave ústavy, a nie aj o porušení tých článkov ústavy, ktoré vytvárajú síce právny základ ochrany základných práv a slobôd upravených v druhej hlave ústavy, ale o ich porušení je ústavný súd oprávnený rozhodovať v iných druhoch konania pred ústavným súdom (uznesenie z 26. novembra 2003 o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vo veci II. ÚS 234/03). Článok 144 ods. 1 ústavy neformuluje žiadne základné právo ani slobodu účastníka konania, preto ústavný súd nepristúpil k vysloveniu porušenia tohto ustanovenia ústavy, aj keď je zjavné, že najvyšší súd v sťažovateľkinej kauze vychádzal z doslovného znenia vyhlášky a nebral do úvahy právne normy zákona o dani z pridanej hodnoty, v dôsledku čoho

rozhodoval súc viazaný ustanoveniami podzákonného predpisu, ktorý navyše nemá povahu právneho predpisu vykonávajúceho zákon o dani z pridanej hodnoty.

3. Pri meritórnom prerokovaní sťažnosti sťažovateľky ústavný súd dospel k záveru o dôvodnosti oboch sťažnostných námietok. Z tohto dôvodu konštatujúc porušenie sťažovateľkiných základných práv vlastniť majetok a na súdnu ochranu i jej práva na spravodlivé súdne konanie využil svoju právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho a vec mu podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

V ďalšom konaní najvyššieho súdu bude jeho úlohou opätovne prerokovať sťažovateľkou uplatnený nárok na odmenu správcu konkurznej podstaty. Bude pritom viazaný právnym názorom o ústavnej konformite výkladu, podľa ktorého výťažok exekučného konania nevyplatený oprávnenému pred vyhlásením konkurzu, ktorého vydanie do konkurznej podstaty sa po vyhlásení konkurzu stane sporným, a správca konkurznej podstaty jeho vydanie úspešne uplatní v súdnom konaní proti súdnemu exekútorovi, musí tvoriť súčasť základu pre výpočet odmeny správcu konkurznej podstaty tak, ako to malo na mysli ustanovenie § 6 písm. a) vyhlášky v znení účinnom od 13. decembra 1996 („suma určená na uspokojenie veriteľov, ktorá bola získaná pri výkone funkcie správcu“).

Ďalej bude najvyšší súd povinný posúdiť otázku dane z pridanej hodnoty sťažovateľkou uplatnenej k odmene vyúčtovanej podľa § 29 ods. 1 zákona o konkurze a vyrovnaní vo svetle právnych názorov formulovaných ústavným súdom v bode 2 tejto časti odôvodnenia nálezu, a tým dôsledne rešpektovať zákonom zakotvený systém uplatňovania dane z pridanej hodnoty ako dane všeobecnej a spotrebnej tak, aby sťažovateľkino postavenie v právnej úprave uvedenej dane zodpovedalo právnej pozícii

platiteľa dane, ktorého povinnosťou je uplatnenú daň z pridanej hodnoty výlučne odviesť do štátneho rozpočtu bez toho, že by sa stal materiálnym nositeľom bremena tejto dane.

III.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľka si v sťažnosti uplatnila trovy konania v sume 303,30 €, pričom takto vyčíslené trovy bližšie nekonkretizovala.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky tak ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška o odmenách advokátov“).

Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2010. Základná tarifa podľa ustanovení § 11 ods. 2 vyhlášky o odmenách advokátov predstavuje 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky o odmenách advokátov, t. j. zo sumy 721,38 € za úkony v roku 2010), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2010 odmenu v sume 120,23 € a k tomu režijný paušál v sume 7,21 €.

S poukazom na výsledok konania priznal ústavný súd sťažovateľke nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2010 (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie – sťažnosť). Vyjadrenie právneho zástupcu sťažovateľky doručené ústavnému súdu 24. augusta 2010 hodnotí ústavný súd ako neprinášajúce žiadne nové skutočnosti či právne názory, ktoré mohli mať vplyv na rozhodnutie ústavného súdu, preto celková suma priznaných trov konania je 254,88 €. Keďže právny zástupca sťažovateľky je platiteľom dane z pridanej hodnoty, zvyšuje sa celková odmena 254,88 € o 19 %, t. j. o 48,43 €. Trovy právneho zastúpenia sťažovateľky predstavujú preto celkovú sumu 303,31 €, a keďže sťažovateľka navrhla ústavnému súdu priznať jej sumu 303,30 €, ústavný súd tomuto jej návrhu vyhovel (bod 3 výroku tohto nálezu).

Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. januára 2011